

บทที่ 5

ความร่วมมือระหว่างสถาบันสารสนเทศ ด้านการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

ส่วนนำ

1. ประมวลเนื้อหาคำบรรยาย

- สาเหตุความร่วมมือระหว่างสถาบันสารสนเทศ
- ความสำคัญของความร่วมมือระหว่างสถาบันสารสนเทศ
- ลักษณะความร่วมมือในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ
- รูปแบบความร่วมมือในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ

2. รายการค้นคว้า

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สาขาวิชาศิลปศาสตร์. 2533. เอกสารการสอนชุดวิชาการ
พัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ (Information Resources Development). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

3. กิจกรรมการเรียนการสอน

- บรรยาย
- อภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- สืบค้นเว็บไซต์

4. รายการสื่อการเรียนการสอน

- เอกสารประกอบการสอน
- แผ่นใส

ส่วนเนื้อหา

ความร่วมมือระหว่างสถาบันสารสนเทศ ด้านการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

สาเหตุของความร่วมมือกันระหว่างสถาบันสารสนเทศ

1. ปัญหาปริมาณทรัพยากรสารสนเทศที่เพิ่มมากขึ้นจำนวนมหาศาล จนไม่มีสถาบัน
สารสนเทศแห่งใดสามารถรวบรวมสารสนเทศไว้ครบถ้วนและสมบูรณ์ ไม่ว่าจะมียุขขนาดใหญ่
เพียงใด

2 ปัญหางบประมาณ การเพิ่มงบประมาณของสถาบันสารสนเทศมักไม่ได้สัดส่วนกับการเพิ่มราคาของทรัพยากรสารสนเทศ

3 ความก้าวหน้าทางวิทยาการเกิดศาสตร์ใหม่ ๆ และเกิดการผสมผสานระหว่างความรู้ในลักษณะสหสาขาวิชา จำต้องอาศัยความรู้จากหลายสาขาในการทำกิจกรรมและการให้บริการ

4 ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม ทำให้ความร่วมมือระหว่างสถาบันมีประสิทธิภาพ

5 ความต้องการของผู้ใช้ มีลักษณะหลากหลาย เฉพาะเจาะจง และต้องการครบถ้วน สำเร็จรูป

ความสำคัญของความร่วมมือ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้สถาบันสารสนเทศต่าง ๆ ต้องจัดทำโครงการความร่วมมือกันในงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้บริการ ความร่วมมือระหว่างสถาบันสารสนเทศ

จึงมีความสำคัญ กล่าวคือ ความร่วมมือสามารถ

1. ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน
2. แบ่งปันการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ
3. แก้ไขอุปสรรคในการดำเนินงาน
4. เสริมสร้างความพร้อมและความสามารถของสถาบันสารสนเทศ
5. ร่วมสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
6. ประหยัดงบประมาณโดยรวม

ลักษณะความร่วมมือในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ

1. ความร่วมมือในการจัดซื้อและบอกรับทรัพยากรสารสนเทศ เช่น ร่วมมือกันจัดหาเฉพาะหนังสือ วารสาร สื่อโสตทัศน์

2. ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนและขอบริจาคทรัพยากรสารสนเทศ เช่น “ศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (**National Libraries and Documentation Center of Southeast Asia Consortium NLDC-SEA**) ซึ่งหอสมุดแห่งชาติไทย ร่วมมือกับห้องสมุดของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการแลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์และสื่อการเรียนระหว่างห้องสมุด ศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (**NLDC-SEA Consortium**) ประกอบด้วยประเทศสมาชิก 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการรวบรวม

สิ่งพิมพ์ เอกสาร และทรัพยากรห้องสมุดให้แก่หอสมุดแห่งชาติและห้องสมุด รวมถึงศูนย์สารนิเทศที่เป็นหน่วยงานภายในประเทศให้มีทรัพยากรห้องสมุดมากที่สุด โดยผ่านบริการการยืมระหว่างประเทศ (**International Library Loan - ILL**) โดยหอสมุดแห่งชาติเป็นศูนย์กลางการจัดหาเอกสาร การแลกเปลี่ยนเอกสาร การบริการการยืมเอกสาร ทำให้ได้รับทรัพยากรห้องสมุดที่มีคุณค่าจากประเทศอื่นๆ มาให้บริการ และจากประเทศไทยไปยังประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ปัจจุบัน องค์กรที่ทำหน้าที่แทน **NLDC - SEA** คือ *National Libraries Group-Southeast Asia (NLG-SEA)* ซึ่งก่อตั้งในปี 1966 ประเทศสมาชิกประกอบด้วย 10 ประเทศ คือ : **Brunei Darussalam, Indonesia, Malaysia, the Philippines, Singapore, Thailand, Cambodia, Laos, Vietnam and Myanmar.** มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับ **NLDC-SEA** คือ ร่วมมือกันแบ่งปันทรัพยากรสารสนเทศ ร่วมมือกันจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและยืมระหว่างห้องสมุด ตลอดจนบริหารจัดการส่งเอกสารระหว่างห้องสมุด

LAUNCH OF THE NATIONAL LIBRARIES GROUP - SOUTHEAST ASIA AT THE NATIONAL LIBRARY OF SINGAPORE

BACK

CONTENTS

NEXT

Tuesday 20 April 1999 was an auspicious day for national libraries of Southeast Asia. On this day, Directors of National Libraries of Southeast Asia came together at the National Library of Singapore to make a formal commitment in the formation of the National Libraries Group - Southeast Asia (NLG - SEA). Mr Ramachandran, Director National Library Singapore, who was also the Chairman of this Group, played a lead role in formalising NLG - SEA.

The 10 member countries comprised

10 Directors member

Brunei Darussalam,
Cambodia,
Indonesia,
Laos,
Malaysia,
Myanmar,
the Philippines,
Singapore,
Thailand,
and Vietnam.

รูปแบบของความร่วมมือในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ

ความร่วมมือในรูปแบบข่ายงานหรือเครือข่าย (**Network**) มีหลายรูปแบบ เช่น

1. ความร่วมมือโดยให้สถาบันใดสถาบันหนึ่งซึ่งมีความพร้อม เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ เป็นความร่วมมือในรูปแบบข่ายงานแบบรูปดาว หรือ **Star**

Network มักเป็นความร่วมมือระหว่างห้องสมุดที่อยู่ในหน่วยงานต้นสังกัดเดียวกัน เช่น กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานการประถมศึกษา จัดซื้อสิ่งพิมพ์ให้กับห้องสมุดโรงเรียนในสังกัด ข้อดีของความร่วมมือรูปแบบนี้ คือ ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ประหยัดบุคลากร ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

2 ความร่วมมือโดยแบ่งความรับผิดชอบกัน เป็นความร่วมมือในรูปแบบข่ายงานแบบกระจาย หรือ **Distributed Network** โดยอาจจะแบ่งความรับผิดชอบการจัดหาตามสาขาวิชา หรือตามรูปลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศ ตัวอย่างเช่น ระบบสารสนเทศแห่งชาติ (**Thai National Information System**) ระบบสารสนเทศทางวิชาการแห่งชาติ เป็นระบบข่ายงานที่ประกอบด้วย สถาบันบริการสารสนเทศ เป็นสมาชิกข่ายงาน มีความร่วมมือ ประสานงาน และใช้ทรัพยากรร่วมกัน ตลอดจนให้บริการ สารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขา **6** สาขา ได้แก่

21 เกษตรศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาเกษตรศาสตร์

22 แพทยศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาแพทยศาสตร์

23 สังคมศาสตร์ สำนักบรรณสารการพัฒนา นิคม เป็นศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาสังคมศาสตร์

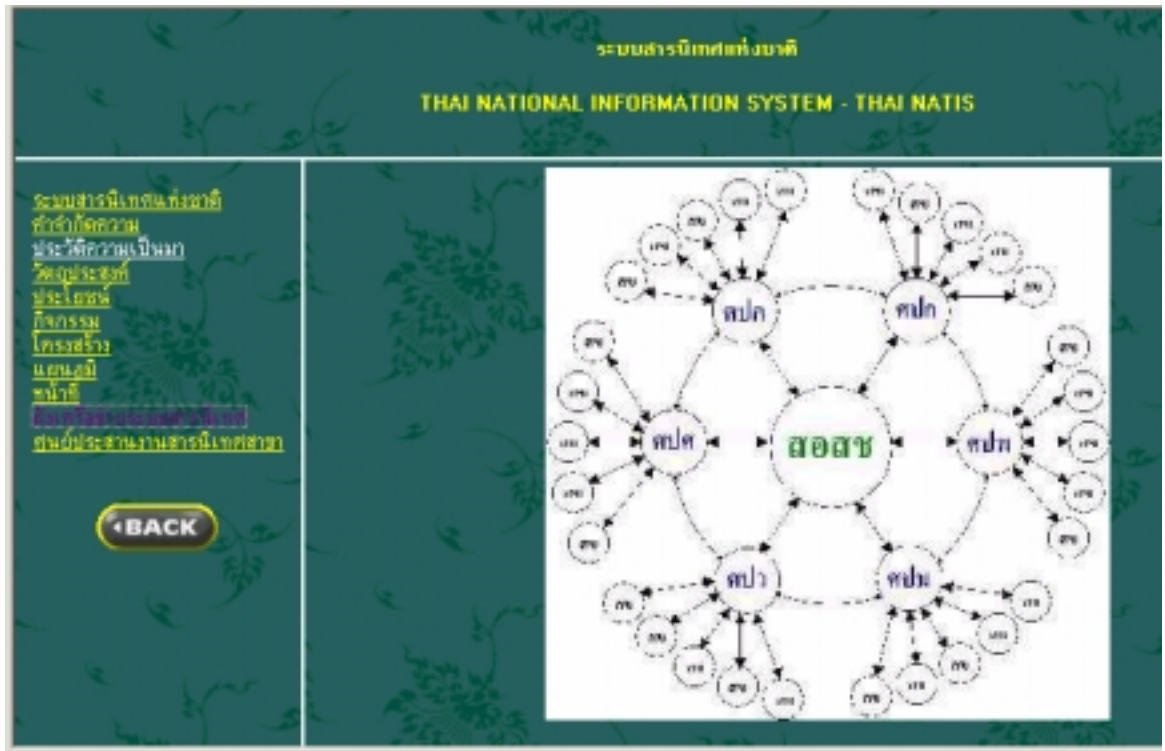
24 มนุษยศาสตร์ หอสมุดแห่งชาติ เป็นศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขามนุษยศาสตร์

25 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กองสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กรมวิทยาศาสตร์บริการ เป็นศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.6 เศรษฐศาสตร์ หอสมุดและศูนย์สารนิเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาเศรษฐศาสตร์

โดยมีหอสมุดแห่งชาติเป็นเลขานุการคณะกรรมการ เป็นสำนักงาน ประสานงานศูนย์สารสนเทศและเป็นศูนย์กลางต่อสารสนเทศทางวิชาการ

ผังเครือข่ายระบบสารสนเทศแห่งชาติ

3. ความร่วมมือระหว่างสถาบันตามต้นสังกัด อาจเป็นเครือข่ายรูปดาวหรือกระจาย เช่น ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา แบ่งเป็น 5 กลุ่ม 1 ใน 5 คือ งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ
4. ความร่วมมือระหว่างสถาบันตามสาขาวิชา อาจเป็นเครือข่ายรูปดาวหรือกระจาย เช่น ประชากร การแพทย์
5. ความร่วมมือระหว่างสถาบันตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ อาจเป็นเครือข่ายรูปดาวหรือกระจาย เช่น ข่ายงาน **Pulinet**

ปัญหาจากการปฏิบัติงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

จากการประมวลปัญหาการปฏิบัติงานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่าบรรณารักษ์ประสบปัญหาในกระบวนการคัดเลือกและจัดหา ดังนี้

1. ปัญหาในกระบวนการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ ได้แก่
  - 1.1 ห้องสมุดที่อยู่ต่างจังหวัด ไม่สามารถติดตามความเคลื่อนไหวของตลาดหนังสือได้อย่างเต็มที่เพราะอยู่ไกล

- 1.2 เครื่องมือคัดลอก ได้แก่ รายชื่อหนังสือของสำนักพิมพ์และตัวแทนจำหน่ายบางแห่งไม่ระบุปีที่พิมพ์ และบางครั้งไม่แจ้งให้ชัดเจนว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือพิมพ์ซ้ำ เมื่อตัดสินใจสั่งซื้อแล้วจึงพบว่าหนังสือที่พิมพ์ซ้ำ ซึ่งมีเนื้อหาเหมือนกับที่มีอยู่แล้ว
- 1.3 ไม่ทราบราคาหนังสือที่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงราคาและเพิ่มราคาหนังสืออยู่ตลอดเวลา
- 1.4 ห้องสมุดบางแห่งขาดคู่มือในการตรวจสอบรายละเอียดทางบรรณานุกรม ทำให้บรรณารักษ์ต้องสอบถามรายละเอียดไปยังห้องสมุดอื่นหรือไปยังสำนักพิมพ์ ทำให้ไม่ได้รับความสะดวก และเสียเวลา
- 2 ปัญหาในกระบวนการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ
- 2.1 ห้องสมุดมีบรรณานุกรมของสำนักพิมพ์แต่ละแห่งไม่เพียงพอ
- 2.2 บรรณารักษ์ไม่ทราบว่าตัวแทนจำหน่ายมีสิ่งพิมพ์ใหม่อะไรบ้าง เนื่องจากตัวแทนจำหน่ายโฆษณาสิ่งพิมพ์น้อยเกินไป
- 2.3 บรรณารักษ์ไม่ทราบแหล่งผลิตและแหล่งจำหน่ายโสตทัศนวัสดุ
- 2.4 ตัวแทนจำหน่ายไม่ส่งข่าวต่อเนื่องเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์
- 2.5 ตัวแทนจำหน่ายทำใบสั่งซื้อหาย
- 2.6 ตัวแทนจำหน่ายส่งหนังสือล่าช้า
- 2.7 ห้องสมุดได้รับหนังสือล่าช้า
- 2.8 ตัวแทนจำหน่ายส่งหนังสือผิดเล่ม หรือหนังสือชำรุดเสียหาย
- 2.9 ห้องสมุดไม่ได้รับวารสารตามกำหนด
- 2.10 ห้องสมุดได้รับหนังสือไม่ตรงกับรายการที่สั่งซื้อ
- 2.11 ห้องสมุดไม่ได้รับใบเสร็จรับเงินหลังจากส่งเงินไปแล้ว
- 2.12 สิ่งพิมพ์ที่มีคุณภาพแต่ขาดตลาดและไม่มีการจัดพิมพ์อีก
- 2.13 การขอรับบริจาคมีปัญหาว่า ไม่ทราบรายชื่อของแหล่งบริจาค หรือไม่ทราบว่าที่ใดให้ บริจาคบ้าง